# Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1986/87:3

om semester

AU
1986/87:3

## Sammanfattning

I betänkandet behandlas olika frågor om semester. Det gäller bl. a. en teknisk översyn av semesterlagen, inrättande av en semesterlönefond, villkoren för sparad semester, jordbrukarnas och dagbarnvårdarnas semestervillkor samt möjligheterna för föräldrar till handikappade eller svårt sjuka barn att erhålla längre semester.

Samtliga motioner avstyrks av utskottet med hänvisning till främst det pågående arbetet i den av regeringen tillsatta semesterkommittén. Till betänkandet har fogats två reservationer från vpk:s representant i utskottet. Det gäller dels inrättande av en semesterlönefond, dels ändring av semesterlagens bestämmelser om sparad semester.

## Motionerna

1985/86:A705 av Ingegerd Anderlund och Birthe Sörestedt (s), vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att den nyligen tillsatta semesterkommittén får i uppdrag att utreda frågan om dagbarnvårdarnas rätt till semesterledighet.

1985/86:A708 av Marianne Karlsson (c), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att föräldrar till handikappade eller svårt sjuka barn ges rätt till längre semester.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1985/86:Sf219.

1985/86:A736 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk), vari yrkas att

1. riksdagen beslutar om införande av en semesterlönefond och hos regeringen begär förslag därom enligt vad i motionen anförs,

2. riksdagen beslutar att sparad semesterledighet skall kunna tas ut även under juni–augusti och antar följande förslag till ändring i semesterlagen (1977:480) att gälla från den 1 juli 1985:



1 *Riksdagen 1986/87. 18 saml. Nr 3*

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| 21 § | |
| Önskar arbetstagare samtidigt få ut minst fem sparade semesterdagar, skall dessa och hela semesterledigheten för semesteråret utgå i en följd, om ej annat har avtalats. | Önskar arbetstagare samtidigt få ut minst fem sparade semesterdagar, skall dessa och hela semesterledigheten för semesteråret utgå i en följd, om ej annat har avtalats. *Arbetstagare har även rätt att i anslutning till huvudsemestern taga i anspråk sparade semesterdagar under juni–augusti.* |

1985/86:A744 av Börje Hörnlund m. fl. (c), vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att kommittén (A 1985:04) för översyn av semestervillkoren får tilläggsdirektiv att även behandla semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter i enlighet med de riktlinjer som anförs i motionen.

1985/86:A748 av Alf Wennerfors m. fl. (m), vari yrkas att

24. riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående översyn av semesterlagen (1977:480).

Yrkandena 1–23 och 25 behandlas i senare betänkanden.

## Bakgrund

Nuvarande lag om semester är från år 1977. Lagen ger rätt till 25 semesterdagar under semesteråret. Detta löper från den 1 april till den 31 mars. Rätten till ledighet behöver inte ha tjänats in i förväg, men för att få ut semesterlön måste arbetstagaren ha tjänat in sådan lön året före semesteråret, det s. k. intjänandeåret. Lagens regler innebär alltså att man kan få semesterledighet utan semesterlön. Denna uppgår till 12 % av den lön som arbetstagaren har uppburit under intjänandeåret. Av betydelse för semesterlönens storlek är även bestämmelserna om semesterlönegrundande frånvaro. Sådan frånvaro är bl. a. viss utbildning och militärtjänst.

Lagen ger rätt till sammanhängande semesterledighet om minst fyra veckor under sommarmånaderna. Möjlighet finns att spara semesterdagar till kommande år.

Semesterlagen innehåller såväl bestämmelser som är tvingande som bestämmelser som kan ersättas av föreskrifter genom kollektivavtal.

Regeringen bemyndigade i augusti förra året arbetsmarknadsministern att tillsätta en kommitté för översyn av semestervillkoren (1985:41). Kommitténs huvudsakliga uppgift är att överväga en utjämning av semesterförmånerna genom lagstiftning mot bakgrund av skillnaderna i dessa förmåner mellan olika arbetstagargrupper. I direktiven pekas i det avseendet på att stora grupper av arbetstagare genom avtal är tillförsäkrade väsentligt längre semester än som följer av lagen. Därvid nämns offentligt anställda och tjänstemän på den privata arbetsmarknaden. Även andra frågor skall övervägas, bl. a. den enskildes möjligheter att påverka semesterns förläggning samt frågan om att sammanföra olika slag av befintliga ledighetsregler till ett mer generellt system.

I motion 1985/86:A748 av Alf Wennerfors m. fl. (m) föreslås *en översyn av semesterlagen*. Motionärerna framhåller att semesterlagen är ohanterlig. Även om tillkomsten av kollektivavtal på större delen av arbetsmarknaden har kunnat skapa en rimlig hantering av frågor rörande de anställdas semester, drabbas många företag som inte har ständig tillgång till juridisk expertis av tolkningssvårigheter. Det borde mot den bakgrunden vara en angelägen uppgift för semesterkommittén att också utreda de tekniska frågorna syftande till en förenkling av lagen.

Som ovan nämnts pågår en översyn av semesterlagen i en av regeringen utsedd kommitté med bl. a. de politiska partierna representerade. Enligt vad utskottet inhämtat innefattar arbetet även tekniska överväganden beträffande lagen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet den aktuella motionen i denna del.

I motion 1985/86:A736 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen skall föreslå *inrättande av en allmän semesterlönefond*. Motionärerna framhåller bl. a. att det finns stora grupper i samhället som med nuvarande regler för semesterlön inte har råd till en meningsfull semester. Det gäller främst långtidsarbetslösa och lågavlönade. Det är därför angeläget att ett semesterstöd införs. En allmän semesterlönefond erbjuder därvid enligt motionen de bästa formerna för ett sådant stöd. En semesterlönefond bör därför snarast inrättas. Slutligen föreslås även en förbättring av semesterförmånerna på så sätt att arbetslöshetsersättningen skall vara semesterlönegrundande.

Frågan om en semesterlönefond behandlades i regeringens skrivelse till riksdagen 1984/85:67, i vilken det framhölls att en sådan fond är en viktig reformfråga men att vissa andra semesterreformer i dagsläget bör behandlas med förtur. Detta synsätt präglade därefter också regeringens direktiv för den utredning som tillkallades år 1985. Det finns enligt utskottets mening inte anledning att på grundval av vad som sägs i motion A736 ändra på den prioriteringen. Näraliggande frågor är emellertid föremål för överväganden i semesterkommittén.

Utskottet utgår slutligen från att frågan om att göra arbetslöshetsersättningarna semesterlönegrundande aktualiseras inom ramen för semesterkommitténs arbete eller i samband med pågående överväganden i arbetstidsfrågorna i regeringens kansli. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1985/86:A736 i aktuella delar.

I motion A736 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk) begärs vidare *ändring av semesterlagens bestämmelser om sparad semester*. Motionärerna föreslår att riksdagen skall anta ett i motionen framlagt förslag till ändring av 21 § semesterlagen innebärande att en arbetstagare som har sparad semester skall ha rätt att ta ut de sparade semesterdagarna i anslutning till huvudsemestern under månaderna juni–augusti. Motionärerna hänvisar härvid till ett avgörande i arbetsdomstolen som innebär att sparad semester inte får förläggas till tiden juni–augusti, exempelvis en fyraveckorssemester i juli månad. Detta kan enligt motionärerna inte överensstämma med andemeningen i semesterlagen om att tillskapa möjlighet till en lång sammanhängande semester.

Beträffande reglerna om sparad semester vill utskottet hänvisa till att semesterkommitténs arbete innefattar frågorna om den enskildes möjligheter att själv påverka förläggningen av semestern för såväl längre perioder som enstaka dagar liksom i vilken grad arbetstagarna kan utnyttja möjligheterna att spara den femte semesterveckan till längre sammanhängande ledighetsperioder. Med hänvisning härtill avstyrks det aktuella yrkandet i motion A736.

Börje Hörnlund m. fl. (c) aktualiserar i motion 1985/86:A744 *jordbrukarnas semestervillkor* och föreslår att semesterkommittén bör få i tilläggsdirektiv att även behandla semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter. Motionärerna pekar bl. a. på de positiva konsekvenserna av förbättrade semestervillkor för de aktuella jordbrukarna. Här nämns bl. a. minskade sociala klyftor, ökade möjligheter för ungdomar att gå in i näringen samt ett betydande antal nya sysselsättningstillfällen.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna beträffande jordbrukarnas behov av semester. Frågan om semestervillkoren för jordbrukare har behandlats vid flera tillfällen de senaste åren av såväl arbetsmarknadsutskottet som jordbruksutskottet i anslutning till bl. a. motioner om det s. k. avbytarsystemet som är av central betydelse för jordbrukarnas möjlighet till semesteruttag. Jordbrukarna faller nämligen utanför tillämpningsområdet för nuvarande semesterlagstiftning eftersom de inte är arbetstagare. Arbetsmarknadsutskottet anförde hösten 1984 i fråga om avbytarsystemet (AU 1984/85:6 s. 12) att det givetvis är angeläget att målet för avbytarservicen, nämligen att samtliga familjelantbrukare liksom andra jämförbara grupper yrkesverksamma skall kunna beredas regelbunden ledighet och semester, uppnås så snart som möjligt. Enligt utskottets uppfattning borde dock takten i uppbyggnaden och formerna härför alltjämt bestämmas på grundval av vad man kan komma överens om i samband med de årligen återkommande överläggningarna rörande priserna på jordbruksprodukter. Arbetsmarknadsutskottet avstyrkte med hänvisning härtill motionens krav på utbyggnad av avbytarsystemet. Jordbruksutskottet avstyrkte därefter våren 1985 (JoU 1984/85:33 s. 42) ytterligare motionsyrkanden beträffande inriktningen av avbytarsystemet.

Utskottet vill tillägga att ledighetsvillkoren för olika yrkesgrupper, bl. a. jordbrukarna, skall kartläggas av semesterkommittén. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1985/86:A744.

I motion 1985/86:A708 av Marianne Karlsson (c) föreslås *längre semester för föräldrar till handikappade eller svårt sjuka barn*. Motionären pekar bl. a. på de problem som uppstår för de aktuella familjerna när familjemedlemmar blir sjuka.

Med hänvisning till semesterkommitténs arbete avstyrker utskottet det här aktuella yrkandet. Härutöver vill utskottet erinra om den förbättring av föräldraförsäkringen för föräldrar med handikappade eller kroniskt sjuka barn i åldern 12–16 år som trädde i kraft den 1 juli 1985. Föräldrarna kan fr. o. m. den tidpunkten ta ut föräldrapenning upp till 60 dagar. Dessförinnan gällde detta endast fram till dess barnet fyllt 12 år.

Slutligen behandlar utskottet motion 1985/86:A705 av Ingegerd Anderlund (s) och Birthe Sörestedt (s) i vilken yrkas att semesterkommittén bör få i

uppdrag att utreda frågan om *dagbarnvårdarnas rätt till semesterledighet.*

Dagbarnvårdarna har i dag lagenlig rätt till semesterlön men inte till semesterledighet. Skälet härtill är – som också motionärerna framhåller – att dagbarnvårdarna civilrättsligt betraktas som s. k. okontrollerade arbetstagare, eftersom de utför sitt arbete i sitt hem eller annars under sådana förhållanden att det inte kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetet.

Utskottet har inhämtat att Kommunförbundet rekommenderat kommunerna att bevilja dagbarnvårdarna fem veckors semester. Ledigheten är därvid förknippad med löneavdrag, och semesterlön utgår med 12 % av årslönen.

Då frågan om dagbarnvårdarnas semesterförmåner dels omfattas av semesterkommitténs uppdrag, dels kan bli föremål för förhandlingar mellan de berörda parterna på den kommunala arbetsmarknaden är någon ytterligare åtgärd med anledning av motionen inte påkallad. Motion 1985/86:A705 avstyrks därför av utskottet.

## Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *en översyn av semesterlagen*

att riksdagen avslår motion 1985/86:A748 yrkande 24,

2. beträffande *inrättande av en allmän semesterlönefond m. m.*

att riksdagen avslår motion 1985/86:A736 yrkande 1,

3. beträffande *ändring av semesterlagens bestämmelser om sparad semester*

att riksdagen avslår motion 1985/86:A736 yrkande 2,

4. beträffande *jordbrukarnas semestervillkor*

att riksdagen avslår motion 1985/86:A744,

5. beträffande *längre semester för föräldrar till handikappade eller svårt sjuka barn*

att riksdagen avslår motion 1985/86:A708,

6. beträffande *dagbarnvårdarnas rätt till semesterledighet*

att riksdagen avslår motion 1985/86:A705.

Stockholm den 7 oktober 1986

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

*Lars Ulander*

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Marianne Stålberg (s), Alf Wennerfors (m), Lahja Exner (s), Börje Hörnlund (c), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Sonja Rembo (m), Inge Carlsson (s), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Sigge Godin (fp) och Erik Holmkvist (m).

## 1. Inrättande av allmän semesterlönefond m. m. (mom. 2)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Frågan om" och slutar med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Inrättandet av en allmän semesterlönefond och möjligheten att göra arbetslöshetsersättningarna semesterlönegrundande är frågor som varit aktuella sedan slutet av 1970-talet utan att en lösning har kunnat uppnås. Detta har också påtalats av bl. a. LO. Utskottet anser mot den bakgrunden i likhet med motionärerna att det är märkligt att dessa frågor inte ingår i direktiven för semesterkommittén.

Behovet av en semesterlönefond är minst lika uttalat i dag som när tanken på en sådan fond första gången väcktes. Det finns nämligen i dag stora grupper i samhället som med nuvarande regler för semesterlön inte har råd till en meningsfull semester. Det är därför angeläget att ett semesterstöd införs för dessa grupper. Som framhålls i vpk-motionen 1985/86:A736 erbjuder en allmän semesterlönefond de bästa formerna för ett sådant stöd.

Mot den angivna bakgrunden bör riksdagen begära att regeringen i tilläggsdirektiv till semesterkommittén klart anger att de här aktuella frågorna, dvs. inrättande av en allmän semesterlönefond och möjligheten att göra arbetslöshetsersättningarna semesterlönegrundande, skall innefattas i kommitténs uppdrag.

*dels* att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

> 2. beträffande *inrättande av allmän semesterlönefond m. m.*
> att riksdagen med bifall till motion 1985/86:A736 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

## 2. Ändring av semesterlagens bestämmelser om sparad semester (mom. 3)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s.4 som börjar med "Beträffande reglerna" och slutar med "motion A736" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till uppfattningen i vpk-motionen A736 att rättsläget beträffande arbetstagare som har sparat semester bör ändras genom att riksdagen antar det i motion A736 framlagda förslaget. Bakgrunden till förslaget är att det genom ett avgörande i arbetsdomstolen har fastslagits att arbetstagare som har sparat semesterdagar kan hindras av arbetsgivaren att ta ut den sparade semestern i anslutning till huvudsemestern under sommarmånaderna – såvida den inte förläggs till början av juni eller slutet av augusti. Detta strider mot de tankar på att ge arbetstagarna möjlighet till en lång, sammanhängande semester som ligger bakom reglerna om sparad semester. Arbetstagare med sådan semester måste rimligen ha möjlighet att ta ut denna i anslutning till den ordinarie semestern även om den tas ut under exempelvis

fyra veckor i juli. Rättsläget på denna punkt bör ändras genom att riksdagen antar det i motion 1985/86:A736 framlagda lagförslaget.

*dels* att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *ändring av semesterlagens bestämmelser om sparad semester*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:A736 yrkande 2 antar följande lagförslag:

# Förslag till Lag om ändrad lydelse av 21 § semesterlagen (1977:480)

Härigenom föreskrivs att 21 § semesterlagen (1977:480) skall ha nedan angivna lydelse.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| | 21 § |
| Önskar arbetstagare samtidigt få ut minst fem sparade semesterdagar, skall dessa och hela semesterledigheten för semesteråret utgå i en följd, om ej annat har avtalats. | |
| | *Arbetstagare har även rätt att i anslutning till huvudsemestern taga i anspråk sparade semesterdagar under juni–augusti.* |

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

***gotab*** Stockholm 1986 11525